

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
MINISZTER

Dr. Paczolay Péter úr,
az Alkotmánybíróság elnöke
Dr. Bitskey Botond úr,
az Alkotmánybíróság főtitkára
részére

Hivatkozási szám: III/01591/2014 és
III/01592/2014

Alkotmánybíróság

Budapest

Tárgy: a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény elleni bírói kezdeményezésekkel kapcsolatos jogi vélemény (devizakölcsön-perek)

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

A tárgybeli ügyben folyó perben eljáró bírók az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján egyedi normakontroll eljárást indítottak. Az indítványok arra irányulnak, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) egyes rendelkezéseinek [1. § (1) és (3) bekezdése, 4. § (1) és (2) bekezdése, 6. §-a, 7-15. §-ai és 19. §-a] alaptörvény-ellenességét. Az indítványozó bírók a Törvény fenti rendelkezéseinek megsemmisítését és az ügyben történő alkalmazásának kizárását kérték.

Az Abtv. 57. § (1b) bekezdése alapján, az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 36. § (6) bekezdésében foglalt lehetőséggel élve az indítványokkal összefüggésben a jogalkotó jogi véleményéről a mellékletben foglaltak szerint tájékoztatom.

Tekintettel arra, hogy az indítványokban foglaltak számos esetben tartalmilag megegyeznek a III/01522/2014 ügyszámú indítvánnyal, az azzal kapcsolatos alkotmányjogi érveket jelen ügy tekintetében is fenntartom; így a mellékletben részletesen csupán az indítványoknak azon részei vonatkozásában tartom indokoltnak jogi vélemény kifejtését, amelyek álláspontom szerint új, alkotmányjogi relevanciával bíró érvelést tartalmaznak.

Budapest, 2014. szeptember „ ”.

Tisztelettel:

Dr. Trócsányi László

I. Általános észrevételek – az indítványokban elhangzó általános érvekkel kapcsolatos reflexió

1. Mindenekelőtt hangsúlyozandó, hogy a Törvény szerinti eljárás, és az azzal összefüggő aggályok csak abban az esetben vehetnek fel jogi kérdéseket, ha a Törvény hatálya alá tartozó pénzügyi intézmények önkéntes döntésük és a továbbra is irányadó 2/2014. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: PJE határozat) alapján nem vizsgálják felül üzletszabályzataikat, illetve általános szerződéses feltételeiket. A pénzügyi intézményeknek ugyanis lehetőségük van az önkéntes jogkövetésre is: nem kényszeríti őket a törvényalkotó e perekre, ahogyan a Törvény alapján indult perekből függetlenül a fogyasztók sincsenek elzárva a perindítástól.

2. Az indítványozók érvei a tömegesen megindult perekkel összefüggésben nem egyértelműek. A Törvényhez fűzött miniszteri indokolás arra a tömeges permennyiségre utal, amely a Törvény hiányában potenciálisan indulhatott volna. Ez a még ma is fennálló több mint 600 000 deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés esetén teljesen megbénította volna a bíróságokat. Ezzel szemben a Törvény alapján 79 per indult. A tömegesen megindított, majd felfüggesztett perek a Törvény alapján lefolytatott pereket követően folytatódnak, vagy megszűnnek. A Kormány által 2014. szeptember 12. napján benyújtott, a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló T/1272. számú törvényjavaslat (a továbbiakban: Javaslat) külön alcímben foglalkozik e kérdéssel, és 38. § (1) bekezdésében akként fogalmaz, hogy a Törvény 16. §-a alapján *felfüggesztett eljárásokban* a pénzügyi intézmény és a fogyasztó közötti elszámolás fogyasztó részére történő megküldésének a bíróság részére történő bejelentését követő harmincadik napot követően az eljárást 30 napon belül *folytatni kell*. A Javaslat emellett további ösztönzőket is tartalmaz arra nézve, hogy a felperes álljon el a keresettől, hogy a per mielőbb megszűnjön (illetve megszüntethető legyen), a jogviták végérvényesen rendeződhessenek.

3. Az indítványok több helyen külön kitérnek arra, hogy a Törvény preambulumban és a Törvényhez fűzött Indokolásban foglaltak miért nem helytállóak (4-6. oldal). Ezen érvelést lényegében nem kötik konkrét, a Törvényben szereplő, sem pedig alaptörvényi rendelkezésekhez, de az – tartalmát tekintve – részben kapcsolódik a III/01522/2014 ügyszámú indítvánnyal kapcsolatban kifejtett jogi véleményemhez, amely a Törvény megalkotásának indokára, illetve céljára vonatkozott. A törvényjavaslatokhoz fűzött indokolásokból a törvényhozói akarat ismerhető meg, ekként csupán a jogértelmezést (mind a bíróságokét, mind pedig az Alkotmánybíróságét) segítik. Valamely törvény indokolása nem lehet tárgya alkotmánybírói eljárásnak, ekként annak alaptörvény-ellenessége sem állapítható meg, így az indokolással kapcsolatos e részek irrelevánsak, beleértve azt is, hogy a bíróság a jogalkotói célokkal egyetért-e vagy sem (ebben maga az indítvány sem konzekvens), ahogyan az sem, hogy van-e tudomása arról, hogy azzal (ti. a Törvénnyel) a fogyasztók sem értenek egyet.

Ez utóbbival összefüggésben külön megjegyzem, hogy az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdésében az alkotmányozó tételesen rögzíti, hogy melyek Magyarország jogalkotó

szervei, a bíróságok pedig nem tartoznak e körbe. Ekként nem kívánok reagálni az indítványoknak azon részeire, amelyek a bíróságnak a jogalkotói céllal való egyetértésére vagy egyet nem értésére vonatkoznak. Valamely törvény szabályozási tartalmának a kritikája nem a bíró feladata, az az Alaptörvényben rögzített hatáskörét – és hatalommegosztásban betöltött szerepét – tekintve hatásköri túllépésnek tekinthető, ekként az fel sem lenne hozható.

4. Az indítványokban kifejtettek szerint a hivatkozott európai uniós irányelv (93/13/EGK irányelv) értelmében „a bíróság és a jogalkotó sem módosíthatja a fennálló szerződéseket a tisztességtelenség jogkövetkezményeinek levonása érdekében”, „ezt a bíróságok számára a hatályos magyar jog sem teszi lehetővé”, „egy utóbb – a tisztességtelen szerződési feltétel helyén támadt új betöltésének céljával – megalkotott jogszabály (mint az indítvánnyal támadott Törvény) azonban ténylegesen a szerződés módosítását jelentené, amely a felek önrendelkezési jogával ellentétes, illetve legfeljebb a bíróság általi szerződésmódosítás lehetőségéhez hasonlóan a jövőre nézve alkalmazható”. Ezzel az érveléssel összefüggésben külön hangsúlyozom, hogy a felek „önrendelkezési joga”, helyes alkotmányjogi terminológiával: szerződéses szabadsága, nem alapvető jog, és nem is korlátlan, a jogalkotó számára elviekben alkotmányosan nem kizárt valamely kötelező szerződéses kikötés meghatározása, ha egyébként megfelel az erre vonatkozó, viszonylag tág – Alkotmánybíróság által egyedi ügyenként vizsgált – alkotmányjogi kereteknek. Jelen ügyben egyebekben a szerződéses szabadság kérdése nem áll semmilyen közvetlen kapcsolatban a vizsgált szabályozással, ekként az indítványok erre vonatkozó részei irrelevánsak.

Jelen esetben azonban nem arról van szó, hogy a Törvény valamely szerződéses kikötést a Törvény hatálya alá tartozó szerződések kötelező tartalmává emelt, hanem épp ellenkezőleg: a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt elveknek nem megfelelő szerződéses kikötés tisztességtelenségét kell vélelmezni. A Törvényben rögzített, e vélelem megdöntésére irányuló per megindításának hiányában, vagy annak „felperesi sikertelensége” esetén a vélelem joghatása beáll, a szerződéses kikötés semmissé válik. A „tisztességtelenség vélelmének” alapjául szolgáló elvek nem újak a magyar jogban: azok a szerződések megkötésének időpontjában is hatályos polgári jogi és európai uniós szabályokból kialakított bírói vagy uniós jogi jogértelmezéssel megegyező tartalmúak. A beavatkozás alkotmányosságát éppen az igazolja, hogy ezek azóta (Magyarország európai uniós csatlakozása óta) következetesen érvényesítendő elvek. A különbség tehát alapvetően az érvényesíthetőségben rejlik: a Törvényt megelőzően mindezek csak egyedi perekben voltak érvényesíthetőek, a Törvény hatálybalépésével viszont a perindítás terhe az „erősebb felet”, a pénzügyi intézményt terheli, s ekként jelent alapvetően fogyasztóvédelmi szabályozást.

Ismét hangsúlyozom: a Törvény az általa bevezetett eljárásban a pénzügyi intézmények 2004-2014 között alkalmazott egyoldalú hiteldíj-módosítást lehetővé tevő ászf-kikötéseinek tisztességességét **ugyanazon elvek szerint rendeli vizsgálni, amely elvek alapján ugyanezen ászf-kikötések tisztességességének kérdését az egyedi perekben a bíróságok eddig is vizsgálták.** Ez a megoldás tehát álláspontom szerint fel sem vetheti az vélt alaptörvény-ellenességet.

5. Alapjaiban nem értek egyet az indítványoknak azzal a részével, amelyek azt fejtegetik,

hogy a PJE határozat „nem szolgálhat alapul a 2004-2011. évi szerződések feltételek megítéléséhez, tehát a Kúria 2012-es jogértelmezésének való megfelelés nem igazolhatja még formálisan sem a 2004. évi szerződésekbe történő 2014. évi jogalkotói beavatkozás alkotmányosságát”. Határozott álláspontom az, hogy **a 93/13/EGK irányelv 2004. május 1-je óta – mint a magyar jog része – alkalmazandó**, ahogyan arra a 2/2012. PJE határozat és a 4/2014. PJE határozat is rámutat.

6. A bíróság általi szerződésmódosítás lehetősége ekként e körben kizárt, így az indítvány ezzel kapcsolatos fejtegetései irrelevánsak, ahogyan irreleváns a közérdekű kereset és a Törvényben választott szabályozási megoldással összehasonlítása is.

II. A bíróság részletes jogi indokolásával kapcsolatos észrevételek

1. Jogállamiság, jogbiztonság

Az indítványok szerint a Törvény 1. § (1) és (3) bekezdése, 4. § (1) és (2) bekezdése és 19. §-a sérti az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdését, mely szerint Magyarország független, demokratikus jogállam.

1.1. Visszamenőleges hatályú jogalkotás

Az indítványok több helyen is hosszasan fejtegetik, hogy a Törvény több rendelkezése a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütközik.

Az indítványok e tekintetben ugyanazon alapvetően téves kiindulóponton alapulnak, mint a korábbi indítvány. Az ezzel kapcsolatos, a korábbi jogi véleményben foglalt érveket fenntartva és részletesen meg nem ismételve hangsúlyozom az alábbiakat.

A visszamenőleges hatály kérdésével, valamint a jogkövetés utólagos tisztességtelenné nyilvánításával szembeni általános, korábbi jogi véleményemet megerősítő, illetve kiegészítő jogi érveim a következők.

A Kormány a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi CXLIX. törvény 11. §-ának (4) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján adta ki a régi Ptk.-hoz kapcsolódóan a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelenné minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm. rendeletet (a továbbiakban: Korm. rend.), mely a régi Ptk. irányadó rendelkezéseivel együtt a 93/13/EGK irányelvnek (a továbbiakban: Irányelv) való megfelelést szolgálta. A Korm. rend. 2. § d) pontja szerint – annak hatálybalépésétől, **1999. március 1-től kezdődően** – a fogyasztói szerződésben **az ellenkező bizonyításáig tisztességtelenné kell tekinteni különösen azt a szerződési feltételt**, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzügyi ellenszolgáltatás mértékét megemlje, vagy lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani.

A fentiekre tekintettel **nem beszélhetünk a pénzügyi intézmények számára utólagosan hátrányos anyagi jogi feltételeket megállapító jogalkotásról, mert a Kúria jogértelmező**

döntése a régi Ptk.-n, továbbá a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos egyéb jogszabályokon alapult. A Kúria jogértelmező döntésének törvényi átültetése nem minősíthető utólagos jogalkotásnak azért sem, mivel az abban meghatározott elvek lényegében azonosíthatóak a jogi szabályozásban – az Irányelv hatására – már 1999. március 1. óta hatályos Korm. rend.-ben [melynek a 2. § d) pontjába foglalt rendelkezés változatlan tartalommal beépült 2014. március 15-től hatályos, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) 6:104. § (2) bekezdés d) pontjába], valamint a 2010 óta a régi Hpt.-ben meglévő elemekkel [a régi Hpt. 210. § (3) és (4) bekezdése a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény 279. § (4) és (5) bekezdése].

A régi Ptk. tehát lehetővé tette (és az új Ptk. pedig továbbra sem zárja ki), **hogy külön jogszabály (is) megállapítson olyan feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősülnek, vagy amelyeket ellenkező bizonyításig tisztességtelennek kell tekinteni.** Ezeknek a külön jogszabályban meghatározott, meghatározható feltételeknek is lényegi tartalmi eleme ugyanakkor, hogy a mindenkori Ptk. tisztességtelenség fogalmának megfeleljenek [Ptk. 209. § (1) bekezdés, új Ptk. 6:102. § (1) bekezdés]. Ilyen értelemben tehát a külön jogszabályban meghatározott feltételek sem minősülnek, és nem minősíthetők a pénzügyi intézmények számára utólagosan hátrányos anyagi jogi feltételeknek. Az a tény, hogy 2010-től kezdve fokozatosan szigorodtak a pénzügyi intézményekre vonatkozó jogszabályok, – és ezek a tisztességtelen gyakorlat visszaszorítása érdekében előírták a szerződések azon kötelező elemeit, amit a felügyeleti hatóság is számon kérhetett – **nem jelenti azt, hogy (ide értve a fogyasztóvédelmi tárgyú európai uniós jogi jogforrásokat is) ne lehetett volna egyes szerződéses konstrukciókat eredményesen megtámadni a bíróság előtt.** A bíróság előtti megtámadás lehetőségét az sem zárhatja ki, hogy adott esetben a pénzügyi intézmények gyakorlatát a felügyeletüket ellátó szerv esetleg nem kifogásolta, mivel **valamely szerződési feltétel tisztességessége tárgyában kialakult jogvitában a Ptk. 7. § (1) bekezdése alapján végső soron a bíróság – és nem a felügyelet – jogosult dönteni.**

A pénzügyi intézmények számára a jogalkotó nem teremtett olyan jogi helyzetet, hogy a formálisan korábban kötött szerződésekre is kiterjedő hatály hátrányait kizárólag nekik kelljen viselniük. Tény, hogy a jogszabály alapján **kötelesek felülvizsgálni üzletszabályzataikat és általános szerződéses feltételeiket, továbbá rendezni a tisztességtelen kondíciókat tartalmazó szerződéseikből származó igényeket, de ezt a Törvény hiányában az egyedileg indított, és – a bíróságokra kötelező PJE határozatba foglalt elvek alapján eldöntött – elvesztett perek után is meg kellene tenniük.**

A Törvény az általa bevezetett eljárásban a pénzügyi intézmény 2004 és 2014 között alkalmazott egyoldalú hiteldíj-módosítást lehetővé tevő általános szerződési feltételekben foglalt kikötéseinek tisztességességét **ugyanazon elvek szerint rendeli vizsgálni, amely elvek alapján ugyanezen általános szerződési feltételekben foglalt kikötések tisztességességének kérdését az egyedi perekben a bíróságok eddig is vizsgálták.** Ez a megoldás nem lehet alaptörvény-ellenes: ellenkezőleg, a jogbiztonság követelményét éppen az sértené, ha a törvényhozó a Kúria jogszerűen, az Alaptörvényből eredeztethető jogértelmező, joggyakorlat-egységesítő feladatkörében kialakított értelmezését félretéve, ahelyett utólag más, önkényesen meghatározott kritériumrendszerrel rendelne visszamenőleg

alkalmazni a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésének értelmezésére. Ezzel kapcsolatosan kiemelendő, hogy a **Kúria 2/2012. PK véleményének 6. pontja kifejezetten kimondja, hogy nem ütközik a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmába, ha a bíróság a szerződéskötés időpontjában hatályos Ptk. rendelkezések alapján az általános szerződési feltétel tisztességtelenségét állapítja meg olyan okból, amelyet utóbb a külön törvény – adott esetben a kialakult joggyakorlat tapasztalatait felhasználva – kötelezően is szabályoz.**

Összegezve: a **Törvény nem avatkozik be sem lezárt, sem le nem zárt, sem jövőbeni jogviszonyokba új anyagi jog alkotásával.** Kizárólag eljárési szempontból tartalmaz újdonságot, azaz abban, hogy ugyanazon kikötéseket ugyanazon elvek alapján ne egyedi perek ezreiben, hanem egyetlen, *erga omnes* hatályú ítélettel záruló eljárásban vizsgáljanak. Ennek oka az, hogy az egyoldalú hiteldíj-módosítást lehetővé tevő szerződéses kikötések tisztességtelenségével kapcsolatos jogviták olyan, társadalmi szintű problémákat hoztak felszínre, amelyek több ezer egyedi bírósági eljárás keretében nem voltak hatékonyan kezelhetők, ezért ezek gyors, olcsó, hatékony és megnyugtató rendezése állami, jogalkotói beavatkozást igényelt. A fentiekre tekintettel **visszamenőleges hatályú jogalkotásról a Törvény esetében nem beszélhetünk.**

1.2. Jogkövető magatartás utólagos tisztességtelenségnek minősítése

Az indítványok szerint jogbiztonságot sértő visszamenőleges hatályú jogalkotásnak minősül az is, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdése kizárja, hogy a tisztességtelenség megítélése során a bíróság mindazokat a szempontokat figyelembe vegye, amelyeket a Törvény hatályba lépése előtt potenciálisan elvégezhető tisztességtelenségi vizsgálat során értékelnie kellett volna. Az indítványok szerint a Törvény alapján indult perekben eljáró bíróságoknak *„tisztességtelenségnek kell minősítenie”* olyan, a Törvény hatályba lépése előtt alkalmazott olyan szerződési feltételeket, melyeket a Törvény rendelkezéseinek hiányában az egyéb – a Ptk.-ban rögzített – vizsgálati szempontokra tekintettel esetlegesen tisztességesnek minősített volna. Erre tekintettel az indítványok állítása szerint a Törvény a tisztességtelenség fogalmát visszamenőleges hatállyal annak „törvényi definícióján túlmutató olyan normatív tartalommal töltötte meg, amely normatív tartalommal korábban nem rendelkezett”.

Fentiekkel kapcsolatban kiemelendő, hogy a Törvény vélelmet állított fel a tárgyi hatálya alá tartozó szerződések részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelés, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötései - az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével – kapcsán tekintettel arra, hogy azok nem felelnek meg a 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt elveknek. Ezt a vélelmet a pénzügyi intézmények a Törvény 6. alcímében szabályozott eljárásban megdönthetik. Erre tekintettel **téves az indítványok azon állítása,** mely szerint a Törvény szerint indult eljárásokban az eljáró bíróságoknak *„tisztességtelenségnek kell minősíteniük”* egyes szerződéses kikötéseket – az **eljárások célja** éppen az, hogy a **bíróság megvizsgálja,** hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott **szerződéses kikötés** a Törvény 4. § (1) bekezdése szerint **tisztességes-e.** A Törvény azon előírása, hogy a bíróság kizárólag a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés 4. § (1) bekezdés szerinti hét elvnek való megfelelését vizsgálhatja, nem jelenti azt, hogy erre a vizsgálatra a bíróságnak a magyar jognak a kikötések alapján történt szerződéskötések idején

irányadó elveire és más szabályaira tekintet nélkül kellene sort kerítenie. Sem a pénzügyi intézmények, sem pedig a bíróság nincs elzárva attól, hogy a hét elvnek való megfelelés vizsgálata során a vizsgált szerződéses kikötés elfogadása időpontjában hatályos jogszabályi rendelkezésekre hivatkozzon. Dogmatikailag a Törvény által felállított vélelem nem „minősítés”, se nem jogi tényállítás.

A fentieken túlmenően fontos tény, hogy **a Kúria a hét elv kialakítása során a magyar (és a vonatkozó uniós) jogi rendelkezéseket eleve figyelembe vette**, azaz maguk a tisztességtelenségi teszt során alkalmazandó elvek (illetve az azok mikénti alkalmazására vonatkozó, a 2/2012 PK Vélemény indokolásában megjelenő magyarázatok) az irányadó egyéb jogszabályokra tekintettel kerültek megalkotásra. A Törvény tehát **nem alkotott új anyagi jogszabályt visszamenőleg, hanem az érintett időszakban mindig is hatályban volt anyagi jogszabálynak a bíróságok által kötelezően alkalmazandóvá tett (azaz az anyagi jog értelmezésének pontosításával eleve az anyagi jog részévé vált) értelmezését emeli be a Törvénybe**. A Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt hét feltétel tehát nem minősül új anyagi jogi feltételnek, hanem a régi Ptk. 209. §-ának, azaz a hatályos anyagi jognak az adott esetkörre történő alkalmazása. Erre tekintettel **téves az indítványok azon állítása**, mely szerint a Törvény a **tisztességtelenség korábbi törvényi definícióján túlmutató normatív tartalmat határozná meg**.

1.3. Időbeli korlát meghatározása a törvény tárgyi hatálya kapcsán

Az indítványok a visszaható hatályú jogalkotás megvalósulását látják önmagában abban a tényben is, hogy a Törvény tárgyi hatályát meghatározó 1. § (1) bekezdése a szerződések kapcsán „időbeli korlátot is rögzít”: a Törvény hatálya a 2004. május 1. és a Törvény hatályba lépésének napja között megkötött szerződésekre terjed ki.

Hangsúlyozandó a fenti rendelkezéssel kapcsolatban, hogy Magyarország 2004. május 1-je óta tagja az Európai Uniónak, így PJE határozat és így a Törvény értelmezésének is alapot adó **a Tanácsnak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv** Magyarország 2004. május 1-jei csatlakozásával **vált a magyar jog részévé**. Tekintettel arra, hogy a PJE határozat minden deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésre vonatkozóan állapította meg a tisztességtelenség kritériumait, így az abban foglaltakat (egyedi jogviták esetén) a Törvény hatálya alá nem tartozó időpontban megkötött szerződésekre is alkalmazni kell.

1.4. A normavilágosság elve

Az indítványok a Törvény több rendelkezése kapcsán is a jogbiztonság sérelmét állítják arra hivatkozva, hogy azok nem egyértelműek, ezzel összefüggésben hatásukban nem kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára nem előre láthatóak.

Általánosságban jelzem a normavilágossággal kapcsolatos aggályok tekintetében, hogy ezek megválaszolására a jogalkalmazó bíróságok képesek az adott egyedi ügyekben rendelkezésükre álló információk és okiratok alapján. Az a tény, hogy a jogalkotó által alkalmazott megoldás esetleg – szélsőséges esetekben – további jogi kérdéseket vethet fel, amelyekkel a jogalkalmazó bíróságoknak kell megbirkóznuk, önmagában nem jelenti azt, hogy az érintett jogszabály alaptörvény-ellenes. Ezzel összecseng az Alkotmánybíróság

normavilágossággal kapcsolatos gyakorlata is, mely szerint az Alaptörvény nem zárja ki, hogy a bíró az Alaptörvény bármely rendelkezésére, illetve annak kapcsán bármely összefüggésre, így a B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvére, és annak részét képező normavilágosság követelményére hivatkozzon. Az Alkotmánybíróság azonban az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontját, 26. cikk (1) bekezdését, R) cikkét és 28. cikkét, valamint az Abtv. 25. §-át és 52. §-át is figyelembe vevő együttes értelmezése alapján arra a következtetésre jutott, hogy **a bírónak a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára vonatkozó kezdeményezési jogosultságának gyakorlása során a B) cikkel összefüggésben tekintettel kell lennie a következő szempontokra.**

A bíró csak olyan rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát kezdeményezheti, amelyet a konkrét ügyben alkalmazni kell; ha a bírósági eljárás során jogszabályi kollízió merül fel, a bíró feladata eldönteni, hogy mi az egyedi ügyben alkalmazandó jog. Meghatározott életviszonyok, illetőleg tényállások ellentétes - vagy az értelmezéstől függően ellentétes - szabályozása önmagában nem jelent alaptörvény-ellenességet. Az ilyen szabályozás alaptörvény-ellenessé csak akkor válik, ha az egyben az Alaptörvény valamely rendelkezésének a sérelmével is együtt jár, vagyis, ha az ellentétes tartalmú szabályozás anyagi alaptörvény-ellenességhez vezet, tehát például ha a rendelkezések, illetve azok értelmezésének valamelyike meg nem engedett diszkriminációt, egyéb alaptörvény-ellenes helyzetet, vagy alapjog korlátozását eredményezi. A normavilágosság sérelmét állító indítványnak általában arra nézve is indokolást kell tartalmaznia, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés valamely értelmezése az Alaptörvénynek valamely további rendelkezésével miért ellentétes [Abtv. 52. § (1) bekezdés b), d) és e) pont]. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az **Alkotmánybíróságnál kezdeményezett eljárásnak tehát előfeltétele, hogy a bíró megállapítsa az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket és azokat értelmezze.** Ha az értelmezési folyamat során arra a következtetésre jut, hogy az alkalmazandó jogszabály normatartalma feloldhatatlan ellentétben áll az Alaptörvénnyel, akkor kezdeményezi az Alkotmánybíróság eljárását. **Az indítvány indokolásának - ebből következően is - az Alaptörvény valamely rendelkezésével való ellentétet kell határozottan állítania és alátámasztania, amely ellentét azonban nem merülhet ki egy esetleges értelmezési nehézségben.** A bírónak tehát nem elegendő önmagában a jobbiztonság elvének részét képező normavilágosság követelményének sérelmére hivatkoznia sem azon az alapon, hogy nem tudja megállapítani az ügyben alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket, sem azon az alapon, hogy nem tudja azokat egyértelműen értelmezni. {legutóbb: 3191/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [25]}

Az indítványok szerint a Törvény 1. § (1) bekezdése második mondatában található rendelkezésben megadott fogalom-meghatározás értelmezési kérdéseket vet fel. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a szabályozás célja kizárólag a PJE határozattal kapcsolatos egyes kérdések jogszabályi rendezése volt, ezért a törvény tárgyi hatálya is kizárólag a PJE határozattal érintett szerződések körére terjed ki. A PJE határozat 1. és 3. pontja a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozik. A PJE határozat 2. pontja valamennyi fogyasztói kölcsönszerződésre, így a forint alapú kölcsönszerződésre is kiterjed. Az érintett szerződések köre a Hpt. árfolyamrésszel és egyoldalú szerződésmódosítással

kapcsolatos rendelkezéseivel összhangban a fogyasztóval kötött pénzügyi lízingszerződéseket is tartalmazza. A deviza alapú szerződések meghatározását is a Hpt. rendelkezéseivel [267. § (1) bekezdésével] összhangban állapítja meg a törvény. A fentiekre tekintettel az indítvány szerinti **értelmezési probléma a Törvény tárgyi hatálya tekintetében nem valós.**

Az indítvány problémásnak látja értelmezési szempontból továbbá, hogy a Törvény az 1. § (1) bekezdés szerinti fogalom-meghatározás részévé teszi az „egyedileg meg nem tárgyalt” szerződési feltételt, ugyanis a bíróságnak a Törvény szerinti eljárásban nincs lehetősége megvizsgálni a megkötött szerződések vagy szerződési feltételek egyedi megtárgyaltságát. A régi és az új Ptk. azonos tartalmú szabályozása szerint általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározott, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg. Az általános szerződési feltételt használó felet terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták. Ezt a meghatározást alkalmazta értelmezése során a Kúria 2/2012. PK véleménye és a PJE is. Jelzem, hogy az Alkotmánybíróság normavilágossággal kapcsolatos, fentebb ismertetett gyakorlata alapján a jogszabályi rendelkezések értelmezése a bíróság feladata.

Az indítványok szerint nem állapítható meg továbbá, hogy ki jogosult a perindításra abban az esetben, ha a Törvény tárgyi hatálya alá tartozó szerződésből eredő követelés jogosultja a Törvény hatályba lépésekor nem pénzügyi intézmény és a követelés jogosultja a követelést olyan pénzügyi intézménytől szerezte, amely a követelés átruházását követően, de a Törvény hatályba lépésének időpontját megelőzően jogutód nélkül megszűnt. A személyi hatály kapcsán az indítványok olyan szélsőséges esetekre hivatkoznak, amelyeknél valóban kérdésként merülhet fel a perindításra jogosultak köre, de csupán logikailag: ilyen szélsőséges példák a Törvény alapján indult perekben eddig nem merültek a gyakorlatban. A törvényalkotó a tipikus élethelyzetekre szabályoz, ekként a bírók által felvetett szabályozási hiányosság a fogyasztó által indított perrel orvosolható.

A normavilágosság sérelmét látják továbbá az indítványok abban, hogy a Törvény hatályba léptető rendelkezései kapcsán, mivel az abban kifejtett álláspont szerint „egyértelmű, mégis értelemzavaró” a jogalkotó által választott kétlépcsős hatályba léptetési megoldás és a perindítási határidőt megállapító törvényi rendelkezés megfogalmazása. Ezzel kapcsolatban rögzítendő, hogy a bíróság mint elsődleges jogértelmező, valamennyi keresetet befogadta, tény továbbá, hogy érdemi vita e körben nem merült fel, egyértelműen a potenciális felperesek számára kedvezőbb, augusztus 25-i perindítási határidőt figyelembe véve járt el a bíróság; így **egyetlen felperes keresete sem lett a jogvesztő határidő elmulasztása miatt elutasítva.**

1.4. A kellő felkészülési idő

Az indítványok a kétlépcsős hatályba lépés kapcsán az egy, illetve nyolc napos hatályba lépési időpontot „irreálisan rövid” felkészülési időnek minősítik, így a jogbiztonság sérelmét látják benne. Fenntartva a korábbi jogi véleményemben foglaltakat, az alábbiakat hangsúlyozom ezzel kapcsolatban.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint annak vizsgálatát, hogy a felkészülési idő megfelelő-e, illetve, hogy sérti-e a jogbiztonság követelményét, a szabályozás tartalmi változásaira figyelemmel kell elvégezni. Az **alaptörvény-ellenesség csak a jogszabály alkalmazására való felkészülést szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő elmaradása, illetőleg hiánya miatt állapítható meg.** {20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [122]}

A pénzügyi intézményeknek a Törvény kihirdetésének napjától tudomása van a törvényi vélelem létéről és tartalmáról, továbbá annak megdöntése lehetőségéről, továbbá arról, hogy számukra harminc napos határidő állt nyitva keresetük előterjesztésére, így a per megindítását reálisan mérlegelhatték. Különösen figyelemre méltó az a tény, hogy a perekre történő felkészülés során **ugyanazon oklisták ugyanazon elveknek való megfelelése melletti érveket és bizonyítékokat kellett összegyűjteniük a pénzügyi intézmény, amelyeket az általuk megbízott jogászok már régen kidolgoztak, egyedi perek százaiban alkalmaztak,** bíróságok előtt teszteltek és a tapasztalatok alapján tovább finomítottak. A Törvény elfogadásának napja (2014. július 4.) és a tárgyalások első napja (zömében 2014. augusztus vége, szeptember eleje) között ráadásul mintegy két hónap telt el, így ez bizonyosan elegendő felkészülési időt jelentett a pénzügyi intézmények perben eljáró jogi képviselői számára. Továbbá tekintettel arra, hogy a Törvény a PJE-ben foglalt elveket ültette át, így a tisztességtelenséggel kapcsolatos szempontrendszer a PJE megszületése (2014. június 16.) óta ismeretes volt a pénzügyi intézmények előtt, így a gyakorlatban a számukra érvrendszerük kidolgozására rendelkezésre álló idő még hosszabbnak is tekinthető.

1.5. Az ítéletek személyi hatálya

Az indítvány szerint a jogbiztonság sérelmét jelenti, hogy az ítéletek személyi hatálya „nem tisztázott”: a Törvény szerint lefolytatott perekben az ítéletek valamennyi fogyasztóra kiterjedő hatálya nincs kimondva.

A Törvény szerint a pénzügyi intézményeknek a jogvesztő határidőn beadott keresettel, a Törvény szerinti eljárásrendben van lehetőségük megdönteni a szerződési feltételek 4. § (1) bekezdés szerinti okok miatti tisztességtelenségét. Amennyiben ez nem sikerül, ennek jogkövetkezménye, hogy az adott pénzügyi intézmény és a fogyasztó között megkötött, Törvény hatálya alá tartozó valamennyi szerződés részeként megfogalmazott egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés ex lege tisztességtelen, tehát semmis. Az indítvány szerinti tisztázatlanság tehát fel sem merülhet (egyébként pedig nem is az egyedi eljáró bíróságot érintő kérdés).

2. A tisztességes eljáráshoz való jog

Az indítványok szerint a Törvény 4. § (1) bekezdése, 6. §-a, 8. § (1) bekezdés a) pontja, 8. § (3) bekezdése, 9. § (3) bekezdése, 10. § (4) bekezdése és a 11. § (1) bekezdése sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogot. Az ezzel kapcsolatos, a korábbi jogi véleményemben foglalt érveket fenntartva és részletesen meg nem ismételve hangsúlyozom az alábbiakat.

A tisztességes eljáráshoz való jog, az ún. fair trial az Alkotmánybíróság gyakorlatában és az

európai uniós, illetve nemzetközi gyakorlatban az egész eljárást átfogóan érvényesítendő alapjog, jogelv, amely magában foglalja a bírósághoz fordulás jogától az ésszerű idő követelményén át a jogorvoslathoz való jogig az eljárás egészét. A tisztességes eljárás lényegi eleme, hogy minden fél azonos jogokat gyakoroljon és azonos kötelezettségek terheljék, mindkét fél részletesen kifejthesse jogi és ténybeli álláspontját, csatolhassa bizonyítékait, megismerhesse a másik fél beadványait, azokra észrevételt tehessen. Az ésszerű idő követelménye szintén része a tisztességes eljárásnak, amely értelemszerűen olyan eljárásjogi határidők megállapítását követeli meg, amelyek a jogviták elhúzódása ellen hatnak. Újdonságot jelentenek az indítványok a tekintetben, hogy a túl rövid határidők tekintetében állítanak alapjogi sérelmet.

Ezzel összefüggésben – korábbi jogi véleményemmel megegyezően – megjegyzem, hogy a túl rövid határidők értelmezésem szerint is felvethetnék a tisztességes eljárás sérelmét, ha azok nem a Törvény által szabályozott konstrukcióban, hanem egyéb, egyedi perekben lennének kötelezően alkalmazandók. A Törvény szerinti peres feleknek – beleértve mind a felperesi, mind az alperesi oldalt – ugyanis szükségszerűen olyan professzionális infrastruktúra áll rendelkezésére, amely megalapozottan nem vetheti fel a határidők túl rövid mivoltából fakadó alapjogi sérelmet.

Logikailag szintúgy elhibázottnak tartom e körben azzal érvelni, hogy azért nem felel meg a tisztességes eljáráshoz való jog követelményének a Törvény, mert a jogalkotói beavatkozás alkotmányos feltételei hiányoztak. Önmagában az a körülmény, hogy a Törvény 7. § (7) bekezdés a) pontja alapján nincs helye beavatkozásnak, szintén nem áll közvetlen összefüggésben a tisztességes eljáráshoz való joggal, ahogyan az ítéletek erga omnes hatályával sem.

A **keresetindítás joga** a bírósághoz fordulás jogának részjogosítványa, egyik perjogi vetülete, amelynek korlátozhatóságát az Alkotmánybíróság gyakorlatában következetesen vallja is. Alapjául az szolgál, hogy ha az arra jogosultnak valamely igénye keletkezik jogai vagy kötelezettségei érvényesítésére, legyen joga pert indítani. A tisztességes eljáráshoz való jogot annyiban érintheti, hogy aki fél, annak ténylegesen legyen beleszólása a per alakításába, ne csak „elszenvedője” legyen annak. Jelen esetben erről sincs szó: **a felperesek mindegyikének a Törvény alapján megadott a lehetősége pert indítani a törvényi vélelem megdöntése iránt.**

A **bizonyítási teher megfordításával** kapcsolatban hangsúlyozandó, hogy maga a szerződési kikötés tisztességtelenségre vonatkozó törvényi vélelem és a vélelmezett tisztességtelen kikötést alkalmazó jogalanyra telepített ellenbizonyítási kötelezettség és bizonyítási teher előírása nem új szabály, az már 1999 óta a magyar jog része a Korm. rendelet 2. § d) pontja értelmében. E rendelkezés megfogalmazása pedig mindig is nyitott volt (lásd „különösen” fordulat), széles körű jogalkalmazói mérlegelést engedett, mely lehetőséggel a bíróságok az egyedi ügyek során éltek, akár csak a Kúria a 2/2012. (XII. 10.) PK véleménye és ennek alapul vételével a PJE határozat meghozatalakor.

Másfelől a 2010-től meghozott jogszabályi előírások önmagukban nem – csak megfelelő jogalkalmazói értelmezés mellett – tudják garantálni, hogy a jogi követelményeknek minden egyes fogyasztói szerződés maradéktalanul megfelelt-e. Kézenfekvő volt tehát, hogy a

jogalkotó a Törvény hatálya alá vonta a 2004. május 1-je és a Törvény hatálybalépése közötti időszakban kötött szerződéseket, és egységes szempontok szerint határozta meg azok vizsgálatának feltételeit. Ezt a megoldást többek között az indokolja, hogy szem előtt kell tartani a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvben foglaltakat, továbbá az azon alapuló európai bírósági esetjogban kifejtett elveket és a magyar jogot ezekkel összhangban kell értelmezni.

3. A jogorvoslathoz való jog

Az indítványok szerint a Törvény 7. § (5) bekezdése, 8. § (2) bekezdése, 13. § (1) bekezdése és 15. § (1) bekezdése sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jogot. A határidőkkel kapcsolatos, korábbi jogi véleményemben foglalt érveket fenntartva és részletesen meg nem ismételve hangsúlyozom az alábbiakat.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben sérelmezi az indítványozók, hogy a szoros határidők miatt a fél esetleg nem értesül a **kézbesítési vélelem** beálltáról [Törvény 7. § (3) bekezdés utolsó két mondata], a kézbesítési vélelem pedig nem megdönthető, ezáltal sérül a **jogorvoslathoz való jog** is. A sajátos perjogi szabályokat a törvényalkotó a per jellegéhez igazította, mivel kizárólag a szerződéses kikötések érvényességének kérdéskörében kell vizsgáldnia a bíróságnak. **A bírósági iratok kézbesítésére éppen ezért bírósági alkalmazott útján kerül sor**, pontos és részletes eljárási szabályokat adva, hogy a kézbesítésre milyen időszakban, milyen kézbesítési rend betartásával kerülhet sor.

Ezzel biztosítható, hogy a peres felek igazolható módon vehessék át a részükre küldött iratokat, s az is, hogy a bíróság kellő időben meggyőződhessen arról, hogy az iratok kézbesítése szabályszerű volt-e. A jogorvoslathoz való joggal összefüggésben a kézbesítési vélelem kiragadása a szövegből nyilvánvalóan nem értékelhető, ahogyan nem azonosak az eljárásban érvényesítendő követelmények a hivatalos iratok egyes típusait (keresetlevél, idézések stb.) illetően sem.

Az Alkotmánybíróság a postai kézbesítéssel összefüggésben kifejtette, hogy „olyan szabály kötelező megalkotása, amely a Pp. hatálya alá tartozó eljárásokban a kézbesítés tényleges megtörténte bizonyosságának vizsgálatára vagy annak vizsgálatára kötelezne, hogy a címzett ténylegesen valóban tudomást szerzett-e a hivatalos iratról, nem vezethető le követelményként az Alkotmány szabályaiból. Az azonban igen, hogy a kézbesítés jogszabályban előírt formális feltételeinek olyannak kell lenniük, amelyek megvalósulása esetén alapos okkal vonható le következtetés a kézbesítés szabályszerű megtörténtére. Ebben az összefüggésben a bíróság döntése a kézbesítés szabályszerűségéről azt jelenti, hogy a döntéskor rendelkezésre álló adatok ismerete alapján a kézbesítés elvileg megtörténhetett.” [46/2003. (X. 16.) AB határozat.]

Álláspontom szerint tehát nincs **szoros összefüggés a jogorvoslathoz való jog és az e Törvény szerinti, bírósági alkalmazott által végzett kézbesítéssel összefüggő vélelem megdönthetetlensége között**, mivel a peres felek esetében fel sem merülhet az, hogy valamely jogorvoslattal egyébként megtámadható döntésről nem szereznek tudomást. A nem érdemi – eljárási – jellegű döntések esetében a jogorvoslathoz való jog pusztán ebből az

aspektusból lehet releváns. A perben egyebekben fellebbezésnek van helye, amelyben az ezzel kapcsolatos vélt vagy valós jogsérelem rendezhető.

Budapest, 2014. szeptember „ .”

Tisztelettel:

